

PROGNOZA WYZWAŃ I ZAGROŻEŃ ZEWNĘTRZNYCH DLA POLSKI W XXI WIEKU

Słowa kluczowe: *konflikt zbrojny na skalę światową, terroryzm, cyberterroryzm, proliferacja broni masowego rażenia, zmiany demograficzne, ocieplenie klimatu, zagrożenia epidemiczne, żywność modyfikowana genetycznie*

STRESZCZENIE

Autor na podstawie analizy zagrożeń zewnętrznych i wewnętrznych prezentuje kierunki działalności naszego państwa mające na celu przeciwdziałanie tym zagrożeniom. Przeciwstawiając się zagrożeniom asymetrycznym sugeruje większą współpracę służb wywiadowczych państw UE w zapobieganiu aktom terrorystycznym w poszczególnych państwach. Odnosząc się do zagrożeń zewnętrznych uważa, że najważniejszym aspektem jest zwiększenie aktywności zawodowej społeczeństwa i poszukiwanie odnawialnych źródeł energii, by zapobiec zwiększonej emisji dwutlenku węgla do atmosfery. Uważa też za szkodliwe dla zdrowia społeczeństwa produkowanie żywności modyfikowanej genetycznie.

Wprowadzenie

Głównymi przesłankami podjęcia tematu jest zmieniająca się sytuacja na arenie międzynarodowej, spowodowana falą uchodźców do Europy z Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej, konfliktem na Ukrainie oraz sytuacją w Syrii i Iraku. Czynniki te powodują wzrost zagrożeń zewnętrznych na nasze kraj.

Celem artykułu jest przedstawienie wybranych zagrożeń militarnych i niemilitarnych oraz próba odpowiedzi na pytanie czy zagrażają one bezpieczeństwu kraju, a jeżeli tak, to w jakim stopniu.

¹ mgr Andrzej Pestkowski jest doktorantem Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Sztuki Wojennej.

Ogólna charakterystyka zagadnienia

Wyzwania i zagrożenia w XXI wieku dla naszego kraju nie są zbieżne z zagrożeniami jakie występowały w przeszłości. Jakież będą?

Aby odpowiedzieć na powyższe pytanie należy wyjaśnić pojęcie wyzwań i zagrożeń.

Wyzwaniem, w aspekcie bezpieczeństwa narodowego, najczęściej określa się działanie w celu przeciwdziałania zagrożeniom, a także wykorzystanie każdej szansy, jaka może się pojawić, w celu zwiększenia tego bezpieczeństwa. Natomiast zagrożenie to z jednej strony pewien stan psychiczny lub świadomościowy, wywołany postrzeganiem zjawisk, które subiektywnie ocenia się jako niekorzystne lub niebezpieczne, a z drugiej strony czynniki obiektywnie powodujące stany niepewności i obaw².

Wyzwania i zagrożenia są ze sobą ściśle powiązane. W tematyce bezpieczeństwa narodowego wyzwania są następstwem zagrożeń, a zagrożenia generują wyzwania. Powyższe zagadnienia powiązane są z pojęciem bezpieczeństwa zewnętrznego państwa. Bezpieczeństwo zewnętrzne państwa to jeden z dwóch aspektów (typów) bezpieczeństwa państwa (narodowego), oznaczający stan rzeczy, zbiór różnego rodzaju okoliczności zachodzących w jego otoczeniu (w środowisku międzynarodowym), charakteryzujących się brakiem negatywnych oddziaływań innych podmiotów, pozwalających na stabilny i harmonijny jego rozwój (funkcjonowanie); to stan i proces zabezpieczenia wartości i interesów państwa przed negatywnymi czynnikami zewnętrznymi³. Aby spełnić warunki utrzymania bezpieczeństwa zewnętrznego państwa, należy sprostać wyzwaniom i zagrożeniom, jakie przed nim stoją w otoczeniu współczesnego świata.

Wyzwania i zagrożenia zewnętrzne należy podzielić na dwie podstawowe kategorie: militarne i niemilitarne.

Zewnętrzne zagrożenia militarne

Zagrożenie wybuchem kolejnego konfliktu zbrojnego na skalę światową nie jest obecnie zasadniczą kwestią, jednak nie należy go ignorować. Z historycznego punktu widzenia zmienia się tylko charakter prowadzenia takiego konfliktu. Dotychczasowe działania wojenne były prowadzone na szeroką skalę, każdego dnia ginęły tysiące żołnierzy i cywilów. O ile dawniej w starciach życie tracili przeważ-

² S. Korycki, *System bezpieczeństwa Polski*, Warszawa 1994, s. 54.

³ W. Kitler, *Bezpieczeństwo Narodowe RP*, AON, Warszawa 2011, s. 62.

nie żołnierze, tak w wieku XX znaczne straty ponosiły osoby cywilne – zarówno w pierwszej, jak i w drugiej wojnie światowej. Można tu przytoczyć bilans poległych obywateli naszego kraju w czasie światowego konfliktu z lat 1939-1945. Oficjalne dane podają, że na 6,030 mln zabitych obywateli polskich, 5,907 mln stanowili cywile – tj. stanowili oni 98% poległych⁴.

Procesy globalizacji, tworzenie wielobiegunowego porządku politycznego, zagrożenia militarne oraz szereg wyzwań o charakterze asymetrycznym, wpływają na bezpieczeństwo i stabilność państwa. W połączeniu z dysproporcjami rozwojowymi oraz rywalizacją międzynarodową wzmagają one ryzyko wystąpienia konfliktów, sporów i napięć. Nie zniknęła również groźba konfliktów o charakterze regionalnym i lokalnym⁵.

Obecnie w takich konfliktach na świecie bilans ofiar jest zróżnicowany. Zastosowanie nowych technologii, w tym broni precyzyjnej, oraz przestrzeganie międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych ma na celu minimalizowanie strat wśród ludności cywilnej. Ale czy tak jest w rzeczywistości? Doskonałym przykładem jest trwający konflikt w Syrii. Od 2011 roku pochłonął on 273520 ofiar śmiertelnych, wśród których 79585 stanowią osoby cywilne – stanowi to 30% zabitych⁶. Innym przykładem jest wojna w byłej Jugosławii, w której uczestniczyło kilka narodów. Ogólna szacowana liczba ofiar to 114700 zabitych, z czego 57200 to osoby cywilne (49,9% ofiar)⁷.

Czy obecnie grozi nam konflikt zbrojny na masową skalę? Takie zagrożenie zawsze istnieje i nie można go marginalizować. Sytuacja polityczna na Ukrainie stwarza realne zagrożenie dla stabilności politycznej i pokoju w regionie Europy Środkowej. Należy także wziąć pod uwagę ewentualne dojście do władzy ugrupowań nacjonalistycznych, zarówno w Rosji, jak i na Ukrainie. Taki rozwój sytuacji mógłby w niedalekiej przyszłości doprowadzić do spięć w różnych obszarach życia politycznego, społecznego i gospodarczego między państwami regionu, które mogłyby być załącznikiem przyszłych działań wojennych.

Wyzwania, jakie generuje sytuacja w regionie, to przede wszystkim uprawnienie odpowiedzialnej polityki zagranicznej, która powinna za najważniejszy cel mieć na uwadze bezpieczeństwo własnego narodu. Ponadto niezbędne jest wzmacnianie

⁴ *Tablice historyczne*, praca zbiorowa pod redakcją W. Mizerskiego, Warszawa 2004.

⁵ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego*, Warszawa 2014, s. 17.

⁶ *Komunikat Syryjskiego Obserwatorium Praw Człowieka z 15.03.2016 r.*, wiadomości. wp.pl/kat,1356,title,Syryjskie-Observatorium-Praw-Czlowieka-Rosja-kontynuuje-naloty-bombowe-wokol-Palmiry,wid,18215948,wiadomosc.html?ticaid=11830e

⁷ <http://www.unic.un.org.pl/>, wg danych Ośrodka Informacji ONZ w Warszawie.

własnego potencjału obronnego, a także współpraca międzynarodowa w ramach Paktu Północnoatlantyckiego, Unii Europejskiej i Grupy Wyszehradzkiej.

Kolejne zagrożenie militarne stanowi broń masowego rażenia, która jest współcześnie zagrożeniem o zasięgu globalnym. W okresie „zimnej wojny” broń jądrowa stanowiła podstawę bezpieczeństwa państw-mocarstw, którego fundamentem był strach przed skutkami jej wzajemnego użycia, co w mogłoby nawet spowodować zniszczenie wszystkich form życia na ziemi.

Obecnie zagrożeniem jest możliwość rozprzestrzenienia broni masowej zagłady i środków jej przenoszenia na terytorium tzw. państw zbójcekich, do których należą Irak, Korea Północna, Iran. Państwa te są zdolne do użycia tego typu broni w sposób nieodpowiedzialny, zagrażający życiu narodów. Wyzwaniem dla państw, które posiadają zalegalizowany potencjał nuklearny, jak również dla społeczności międzynarodowej, jest wzmocnienie kontroli handlu produktami podwójnego zastosowania⁸, współpraca i wymiana informacji, które mogą pomóc w zidentyfikowaniu podmiotów, które składają zamówienia na tego typu technologie, jak również wzmocnienie systemów międzynarodowych traktatów⁹. Nie bez znaczenia jest tu także działalność służb wywiadowczych, które zapobiegają nielegalnej sprzedaży półproduktów niezbędnych do budowy tego rodzaju broni.

Za najpoważniejsze zagrożenie w XXI wieku można uznać terroryzm, który staje się coraz wyraźniej problemem o charakterze globalnym. Społeczeństwa i państwa są niemalże bezbronne wobec tej względnie dostępnej i skutecznej formy przemocy. Przerażająca jest wizja wykorzystania przez terrorystów broni masowej zagłady: atomowej, biologicznej i chemicznej. Międzynarodowemu terroryzmowi sprzyjają procesy globalizacji, których przejawem są m.in. nieograniczone w skali świata możliwości komunikowania się, w pełni dostępne sieci powiązań informacyjnych, istniejąca infrastruktura transportu, globalne finanse, możliwość przekraczania granic i swobodnego podróżowania w demokratycznych państwach. Wyzwaniem dla państw jest stworzenie koordynacji działań poszczególnych służb bezpieczeństwa: wywiadu, służb granicznych, policji i wojska, by wyeliminować potencjalne zagrożenia terrorystyczne. Bardzo istotne jest też wypracowanie tzw. złotego środka, by nie dać się zastraszyć, jednocześnie nie lekceważąc zagrożenia¹⁰.

Czym jest terroryzm? To różnie umotywowane, najczęściej ideologicznie, planowane i zorganizowane działania pojedynczych osób lub grup, podejmowa-

⁸ *Konflikty współczesnego świata*, Warszawa 2008, s. 45.

⁹ R. Jakubczak, *Obrona Narodowa w tworzeniu bezpieczeństwa Polski w XXI wieku*, s. 111.

¹⁰ W. Gizicki, *Polityczne uwarunkowania bezpieczeństwa europejskiego*, s. 233.

ne z naruszeniem istniejącego prawa w celu wymuszenia od władz państwowych i społeczeństwa określonych zachowań i świadczeń, często naruszające dobra osób postronnych. Działania te są realizowane z całą bezwzględnością, za pomocą różnych środków (nacisk psychiczny, przemoc fizyczna, użycie broni i ładunków wybuchowych), w warunkach specjalnie nadanego im rozgłosu i celowo wytworzonego w społeczeństwie lęku¹¹.

Terroryzm może być postrzegany jako suma następujących elementów:

1. Działania planowe i/lub realizowane przez jednostkę albo grupę osób, które mają charakter przemyślany, destrukcyjny i są sprzeczne z prawem;
2. Działania wynikające z różnych motywów i mające różne cele, jak choćby polityczne, religijne, osobiste lub inne;
3. Działania wymierzone w państwo lub inny podmiot międzynarodowy, jego przedstawicieli, instytucje, infrastrukturę czy symbole; osoby publiczne związane lub nie ze światem polityki; zwykłych obywateli oraz ich mienie¹².

Prognozuje się, że w nadchodzących dekadach poszerzać się będzie skala wyzwań i zagrożeń transnarodowych i asymetrycznych. Terroryzm będzie zagrożeniem, do przeciwdziałania któremu państwa muszą przygotowywać się w nie mniejszym stopniu, niż do zagrożeń wojennych. Aktywność terrorystów przenosi się również do cyberprzestrzeni, która w coraz większym stopniu będzie się stawać obszarem rywalizacji i konfrontacji, także między państwami.

Poważne wyzwanie niesie ze sobą słabnąca rola organizacji międzynarodowych, co wyraża się w trudnościach z uruchomieniem przez nie skutecznych, powszechnych mechanizmów współpracy na rzecz bezpieczeństwa. Dotyczy to zwłaszcza Organizacji Narodów Zjednoczonych, a w wymiarze regionalnym (europejskim) Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie¹³.

Kryzys migracyjny w Europie wywołany wojną domową w Syrii, powstaniem Państwa Islamskiego, a także upadkiem reżimów w Libii, Algierii i Egipcie, spowodował realne zagrożenie terrorystyczne na Starym Kontynencie. Wśród setek tysięcy uchodźców przedostających się do Europy znajdują się terroryści. Mając na uwadze ostatnie wydarzenia związane z zamachami terrorystycznymi we Francji i Belgii, można wnioskować, że jednym z głównych celów radykalnych islamistów jest atak na społeczeństwa zachodnie. Zamachy są organizowane w miejscu dużych skupisk ludzi, gdzie każdy wybuch materiałów wybuchowych potęguję liczbę ofiar.

¹¹ <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/terroryzm;3986796.html>

¹² S. Wojciechowski, *Przegląd Bezpieczeństwa wewnętrznego* 1/09, s. 54.

¹³ *Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, BBN, Warszawa 2013, s. 12.

13 listopada 2015 roku doszło do serii symultanicznych ataków w Paryżu, które w sumie złożyły się na najkrwawszy zamach terrorystyczny w całej powojennej historii Francji, będąc również najtragiczniejszym atakiem islamskich radykałów w Europie od czasu zamachów w Madrycie 11 marca 2004 roku (198 ofiar). Wstępne informacje wskazują, że za atakami stoją komórki francuskich i belgijskich dżihadystów, których członkowie brali aktywny udział w walkach po stronie Państwa Islamskiego (IS) na terytorium Syrii i północnego Iraku. Francuski „11 września” wywołał poważną i długofalową retorsję militarną ze strony Paryża i przyczynił się do wzrostu poparcia dla środowisk o charakterze antyislamskim, jak również pogłębił dalsze podziały wśród społeczeństw UE w kontekście kryzysu migracyjnego¹⁴.

Kolejnym aktem terroru, za które obwinia się przedstawiciele Państwa Islamskiego były zamachy z 22 marca 2016 roku w Belgii. W wyniku zamachu zginęło co najmniej 30 osób, a ponad 200 odniosło obrażenia. Wśród rannych było trzech Polaków. Po niemal 10 godzinach od wybuchu bomby na belgijskim lotnisku Zaventem, służby bezpieczeństwa odnalazły kolejny ładunek wybuchowy. Bomba została zdetonowana w kontrolowanych warunkach. Drugi z niezdetonowanych ładunków został odnaleziony w brukselskiej dzielnicy Schaerbeek wraz z odczynnikami chemicznymi i flagą Państwa Islamskiego.

Czy Polska jest krajem bezpiecznym? Działalność terrorystyczna z każdym dniem nasila się na całym świecie. Jednym z czynników potęgującym jej rozwój jest niekontrolowana emigracja. Obecna polityka rządu, jak już wcześniej wspomniano, jest bardzo sceptyczna wobec przyjmowania emigrantów z państw arabskich. – Poprzedni rząd zadeklarował, że będzie uczestniczył w przyjmowaniu uchodźców. Zgodził się na to, żeby kilka tysięcy osób mogło trafić do Polski na zasadzie dobrowolności – zwracała uwagę w jednym z wywiadów premier Beata Szydło¹⁵. Po zamachach w Brukseli, rząd nie chce jednak ryzykować i zdecydował się odrzucić wcześniejsze ustalenia państw Unii. Jak zauważyła premier: „27 krajów Unii Europejskiej zgodziło się na to, żeby przez relokację rozwiązać ten problem. *Ale powiem bardzo wyraźnie: nie widzę możliwości, aby w tej chwili migranci do Polski przyjechali*”. Takie działania rządu zapewne nie są przychylnie postrzegane przez kraje Unii Europejskiej, które ponoszą największy ciężar związany z emigracją. Przeciwno takiej polityce sprzeciw wyrażają również krajowe partie lewackie, które oskarżają rząd o bierność w tej kwestii. Takie działania rządu minimalizują falowy napływ ekstremistów islamskich do naszego kraju, którzy często podszywają się pod uchodźców politycznych. Jednakże nie należy całkowicie wykluczać zagrożenia zamachami terrorystycznymi. Wyzwaniem dla władz jest kontrola wszystkich

¹⁴ K. Szubart, *Wojna z Kalifatem II*, Warszawa 2015, s. 1.

¹⁵ Wywiad z premier Beatą Szydło w TV Superstacja, Warszawa 2016.

osób przybywających do Polski, to natomiast powinno skutkować jeszcze większą współpracą służb, tj. Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Państwowej Straży Granicznej, policji a nawet wojska. Dużym utrudnieniem dla służb w tej kwestii jest przynależność do układu z Schengen od dnia 21 grudnia 2007 roku. Porozumienie to znosi kontrolę osób przekraczających granice między państwami członkowskimi.

Wraz z pojawieniem się komputerów, Internetu i ich coraz szerszego zastosowania, pojawił się cyberterrorizm, który ma na celu zniszczenie systemu informacyjnego i infrastruktury i jest niebezpiecznym narzędziem w rękach organizacji terrorystycznych. Cyberterrorizm jest dużym zagrożeniem dla bezpieczeństwa obywateli, a jego nasilenie może skutkować w najbliższej przyszłości atakami cyberterrorystycznymi na elementy infrastruktury krytycznej kraju. W tym przypadku nie istnieje bariera granic, a atak może być przeprowadzony z każdego miejsca na świecie. Dokonywanie ataków w cyberprzestrzeni jest atrakcyjne dla terrorystów, ponieważ ataków można dokonywać z wewnątrz i zewnątrz państwa atakowanego, koszty działalności są niewielkie istnieje także możliwość dokonywania nagłych i nieprzewidywalnych akcji¹⁶.

Zdefiniowania pojęcia cyberterroryzmu podjęło się wielu uczonych. Dr B. Ganora z International Institute for Counter-Terrorism terrorizm zdefiniował jako „stosowanie przemocy zbrojnej przez organizacje pozapaństwowe przeciwko celom cywilnym, motywowane chęcią zastraszenia społeczeństwa oraz decydentów i zdobycia w ten sposób określonych koncesji politycznych”¹⁷. Aktem cyberterroryzmu nazywają ww. autorzy „tylko taki atak elektroniczny, który jest elementem walki terrorystycznej, a jego bezpośrednim następstwem są znaczne szkody fizyczne (inne niż ewentualne zniszczenia sprzętu komputerowego) czy nawet ofiary w ludziach”¹⁸.

Amerykańska profesor, specjalizująca się w problematyce bezpieczeństwa informacji, D.E. Denning, zauważyła, że cyberterrorizm to problem, z którym będziemy się zmagać dopiero w przyszłości, bo „terrorystyci używają Internetu, ale ciągle wołają bomby, a nie bajty do inicjowania terroru”¹⁹. Trzeba było niespełna dekady, by to stwierdzenie stało się nieaktualne. We współczesnych konfliktach

¹⁶ *Konflikty współczesnego świata*, Warszawa 2008, s. 59.

¹⁷ B. Ganor, *Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom fighter?*, <http://www.ict.org.il/var/119/17070-Def%20Terrorism%20by%20Dr.%20Boaz%20Ganor.pdf> [dostęp: 12.2014].

¹⁸ Tamże, s. 112.

¹⁹ D.E. Denning, *Cyberwarriors, Activists and Terrorists Turn to Cyberspace*, „Harvard International Review” 2000, nr 2, t. XXIII, s. 70.

bardzo intensywnie wykorzystywane są ataki cyberterrorystyczne, głównie na elementy infrastruktury krytycznej państw.

Mimo różnych definicji oraz podejść do zjawiska cyberterroryzmu pojawiają się również opinie, które negują jego istnienie. J. Green, redaktor „The Washington Monthly” uważa, że cyberterroryzm nie istnieje, ponieważ nikt nigdy nie został zabity przez terrorystów za pomocą komputera. Autor uznaje, że cyberbezpieczeństwo jest poważnym problemem, ale nie ze strony terrorystów. Prawdziwym zagrożeniem są hakerzy, którzy powodują duże straty wprowadzając wirusy i uszkadzając sieci komputerowe²⁰.

Ostatnie wydarzenia związane z powstaniem Państwa Islamskiego a szczególnie dotyczące organizacji Caliphate Cyber Army (CCA), Middle East Cyber Army (MECA), Fallaga oraz AnonGhost pokazują, jak niebezpiecznym narzędziem w rękach cyberterrorystów stała się cyberprzestrzeń. Jednym z pierwszych działań tych organizacji, było rozsyłanie przez media społecznościowe instrukcje budowy ładunków wybuchowych, pasów samobójców (tzw. pasów szahida²¹), granatów i koktajli Mołotowa²². W miarę nabierania doświadczenia i pozyskiwania wykwalifikowanych programistów, organizacje cyberterrorystyczne powiązane z Państwem Islamskim zaczęły przeprowadzać ataki DDoS (Denial of Service – odmowa usługi mająca na celu uniemożliwienie uprawnionym użytkownikom skorzystania z zasobów lub usług systemu komputerowego; istnieje bardzo wiele odmian tego ataku – od przecięcia kabla zasilającego, po skoordynowane uderzenie pakietami sieciowymi z tysięcy komputerów jednocześnie²³) na strony instytucji rządowych i samorządowych powodując ich blokadę. W samej Francji od stycznia 2016 roku przeprowadzono takich ataków ponad 20 tysięcy.

Czy Polska jest narażona na ataki cyberterrorystyczne? Niestety, nie można wykluczyć takiego zagrożenia. Polityka zagraniczna naszego kraju ukierunkowana jest nacjonalistycznie, co zostało zauważone przez bojowników Państwa Islamskiego. Brak zgody znacznej większości społeczeństwa, a także rządu, na przyjmowanie emigrantów z państw Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej prowokuje dżihadystów do nawoływania bojowników do walki z naszym krajem. Ponadto należy dodać,

²⁰ J. Green, *The Myth of Cyberterrorism*, <http://www.washingtonmonthly.com/features/2001/0211.green.html> [dostęp: 12.2012].

²¹ Rodzaj pasa lub kamizelki, wypełnionej materiałami wybuchowymi, z bezpośrednim mechanizmem detonacyjnym, uruchamianym przez zamachowca.

²² <http://www.vocativ.com/264640/isis-hackers-sharpen-skills-used-for-cyber-terror-in-secret-forum/> [dostęp: 04.2016].

²³ M. Żurakowski, P. Kazienko, *Zastosowanie sieci Bayesa w wykrywaniu ataków DoS*, Politechnika Warszawska, 2004.

że Polska nie bierze obecnie czynnego udziału w walkach z Państwem Islamskim, niemniej jednak popiera międzynarodową koalicję walczącą z samozwańcym kalifatem. W listopadzie 2015 roku Państwo Islamskie wyemitowało film, grożąc wszystkim państwom popierającym międzynarodową koalicję walczącą z ISIS²⁴. Wśród wymienionych państw, przeciwko którym Państwo Islamskie zamierza zwiększyć swoje zaangażowanie w walce za Allaha, znalazła się też Polska. To może powodować nasilenie ataków cyberterrorystycznych na nasz kraj, co może doprowadzić do trudności z funkcjonowaniem elektronicznych systemów bankowych, dostępem do portali rządowych, informacyjnych, itp. W wyniku cyberataków mogą także pojawić się utrudnienia w dostawach energii elektrycznej, wody pitnej czy energii cieplnej.

Globalny zasięg i skala zjawiska cyberterroryzmu stanowią poważne wyzwanie dla większości organów międzynarodowych i państwowych.

Krajowe i międzynarodowe organy odpowiedzialne za analizę i wymianę informacji o zagrożeniach cyberterrorystycznych wciąż dopiero się kształtują – zarówno w zakresie kompetencji, jak i sposobów działania. Dotyczy to w szczególności poziomu strategicznego i operacyjnego.

Polska posiada niezbędne siły i środki (służby i instytucje) do zwalczania cyberterroryzmu; są one jednak rozproszone. Szczegółowy zakres kompetencji w walce z terroryzmem został zawarty w Krajowym Planie Zarządzania Kryzysowego 2013/2015²⁵. Zgodnie z tym dokumentem, istnieją cztery fazy działania służb w obszarze zarządzania kryzysowego, w tym wobec kryzysu spowodowanego zagrożeniem cyberterrorystycznym: zapobieganie, przygotowanie, reagowanie i odbudowa. Za realizację każdego z tych zadań odpowiadają inne służby, jednak głównym koordynatorem działań w tej kwestii jest Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Zewnętrzne zagrożenia niemilitarne

Najpoważniejsze wyzwania w dziedzinie bezpieczeństwa pozamilitarnego, z którymi będzie musiał się zmierzyć nasz kraj, wiążą się z zapewnieniem niezakłóconego rozwoju gospodarczego państwa, stabilnej sytuacji finansowej i spójnej, dalekosiężnej polityki społecznej, uwzględniającej przeciwdziałanie nadchodzącemu niżowi demograficznemu, co w dalszej perspektywie będzie powodowało zmniejszenie liczby ludności zawodowo czynnej, która będzie musiała płacić coraz wyższe podatki na rosnącą rzeszę emerytów.

²⁴ ISIS – Islamic State in Iraq and Syria.

²⁵ Krajowy Plan Zarządzania Kryzysowego 2013/2015, Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, 2013 r.

Istotne dylematy strategiczne, jakim będziemy musieli stawić czoło w perspektywie nadchodzącego dwudziestolecia, związane są także z koniecznością przeciwdziałania dekapitalizacji infrastruktury przemysłowej i transportowej. Dekapitalizacja, a często również dewastacja infrastruktury powodują, że z każdym rokiem wzrasta ryzyko wystąpienia katastrof o podłożu przemysłowym i technicznym²⁶.

Znacznym zagrożeniem zewnętrznym dla bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej, jest wpływ innych państw lub korporacji w strategicznych sektorach gospodarki naszego kraju. Chodzi przede wszystkim o przemysł zbrojeniowy, wydobywczy (zwłaszcza węgla i miedzi), lotniczy, elektroniczny oraz paliwowo-energetyczny. W procesach prywatyzacyjnych rząd nie powinien dopuścić do utraty kontroli nad pakietem większościowym danego przedsiębiorstwa czy gałęzi gospodarki. Obecnie ponad 90% dostaw ropy i gazu pochodzi z importu, a to może powodować poważne komplikacje w przyszłości. Wiadomym jest, że nie posiadamy terenów bogatych w złoża ropy naftowej, czy gazu. W związku z tym należy zadać pytanie: jak rozwiązać ten problem, aby kraj stał się samowystarczalny, przynajmniej w czasie wystąpienia ewentualnego kryzysu? Jednym z rozwiązań może być udział państwa w poszukiwaniu złóż ropy i gazu ziemnego na wodach międzynarodowych. Innym rozwiązaniem, obecnie nieopłacalnym, ale zapewniającym niezależność w czasie braku jakichkolwiek dostaw paliw płynnych, jest produkcja paliwa syntetycznego z węgla. To rozwiązanie było stosowane przez III Rzeszę pod koniec drugiej wojny światowej, gdy rachunek ekonomiczny nie miał żadnego znaczenia. Dziś, szacuje się, że produkcja benzyny z węgla opłacalna jest wówczas, gdy dwie tony węgla kosztują mniej niż jedna baryłka ropy naftowej (ok. 159 litrów)²⁷.

Problem stanowią również rynki kapitałowe. Polscy inwestorzy nie są atrakcyjnymi partnerami do prowadzenia wspólnych przedsięwzięć, natomiast przy skomplikowanym systemie podatkowym i zawiłym prawie, nie jesteśmy szczególnie atrakcyjnym rynkiem dla inwestorów z zagranicy.

Według planu strategii bezpieczeństwa narodowego Polski do najważniejszych niebezpieczeństw można zaliczyć zmiany demograficzne, na które składają się: wysoka skala emigracji oraz niski przyrost naturalny. Tu nie można zadawać pytania czy Polska jest zagrożona zmianami demograficznymi, ale należy pytać jak z tymi zmianami skutecznie walczyć, jakie warunki stworzyć społeczeństwu, by zminimalizować emigrację i pobudzić wzrost demograficzny.

²⁶ Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2013, s. 13.

²⁷ <http://www.nettg.pl/news/109546/paliwa-to-juz-bylo-czyli-benzyna-z-wegla> [dostęp: 04.2016].

Według szacunków GUS w 2014 roku na emigracji przebywało ok. 2,3 miliona Polaków²⁸, co w połączeniu z niskim przyrostem naturalnym powoduje starzenie się społeczeństwa. Konsekwencją tego typu zjawisk w przyszłości może być załamanie i tak już zachwianego systemu emerytalnego (uważanego za jeden z dwóch najstarszych punktów w naszym systemie obok służby zdrowia). Do najczęstszych przyczyn opuszczania kraju na stałe należą:

- brak zatrudnienia,
- niskie zarobki (w tym chęć szybkiego dorobienia się majątku),
- chęć kontynuacji nauki za granicą,
- przyczyny polityczne (co dotyczy raczej czasów PRL-u),
- walory turystyczne.

Problemy demograficzne należą do poważnych zagrożeń społecznych. Nowa tendencja polegająca na zawieraniu małżeństw w późnym wieku lub na trwałym pozostawaniu w tzw. wolnych związkach, jest widoczna w krajach wysoko rozwiniętych. Modny model rodziny 2+1 nie sprzyja przyrostowi naturalnemu. Spadek liczby urodzeń, przy jednoczesnym zwiększaniu się średniej trwania życia, powoduje wzrost odsetka przedstawicieli najstarszych grup wiekowych w populacji kraju. Jest to poważnym zagrożeniem dla gospodarki – w aspekcie ekonomicznym wzrost populacji po 65 roku życia spowoduje spadek tempa wzrostu Produktu Krajowego Brutto (PKB) na osobę, wpłynie też negatywnie na udział oszczędności, a dalej także inwestycji w gospodarce (większe obciążenie budżetu na wydatki związane z wypłatą emerytur, ubezpieczeń społecznych i opieki zdrowotnej). Brak środków finansowych równe jest ubóstwu, ubóstwo związane jest z poczuciem niesprawiedliwości, a to poczucie może zrodzić konflikty społeczne. Problem ten najwidoczniejszy jest w krajach należących do Unii Europejskiej, dlatego też wyzwaniem jest zmiana Kodeksu pracy, stworzenie dogodnych warunków dla przyszłych matek i ojców, umożliwiających rozwój osobisty z jednoczesnym wykonywaniem obowiązków macierzyńskich. Obecnie bardzo często zdarza się, że pracodawcy zatrudniają kobiety do pracy na czas określony, a w umowie znajdują się klauzule odnośnie nie zajęcia w ciąży przez okres umowy. Szansą dla kobiet mogłoby być ustanowienie prawa odnośnie dofinansowywania firm i zwolnienia z płacenia podatku przedsiębiorstw, w których zatrudnione są kobiety ciężarne.

Bardzo istotnymi zagrożeniami niemilitarnymi są zagrożenia ekologiczne. Zalicza się do nich eksploatację zasobów naturalnych, zanieczyszczenie wody, powietrza, gleby i stosowanie niebezpiecznych technologii przemysłowych, które

²⁸ GUS 2014, najwięcej Polaków przebywa w Wielkiej Brytanii (685 tys.), RFN (614 tys.), Irlandii (113 tys.) oraz Holandii (109 tys.).

prowadzą do zmian w atmosferze – likwidacji powłoki ozonowej i ocieplenia klimatu²⁹ – co stanowi istotny problem, dotyczący funkcjonowania życia na Ziemi w niedalekiej przyszłości. Do zmian klimatycznych przyczynia się działalność człowieka. Gazem, który w największym stopniu odpowiada za powstawanie efektu cieplarnianego, jest dwutlenek węgla – emitowany każdego dnia wraz ze spalinami oraz dymem z fabryk, ciepłowni i domów. Ogólnie ponad 30 związków wykazuje efekt cieplarniany³⁰ (metan, ozon, tlenek azotu oraz freony). Gazy cieplarniane powodują, iż w pobliżu powierzchni Ziemi zatrzymana zostaje znaczna ilość ciepła, która normalnie, przy nieobecności tych gazów, zostałaby wyemitowana poza atmosferę. Rosnąca ilość gazów cieplarnianych powoduje stały wzrost temperatury na Ziemi.

Szacuje się, iż w ciągu najbliższych 100 lat średnia temperatura podniesie się od 1,5 do 4 stopni. Olbrzymia emisja gazów jest spowodowana głównie przez spalanie paliw kopalnych: węgla, ropy naftowej i gazu ziemnego. Już dziś możemy obserwować wiele zjawisk, które są wynikiem postępujących zmian klimatycznych: coraz częściej dochodzi do gwałtownych powodzi, na przemian z długotrwałymi suszami, występuje także wzmożona aktywność huraganów tropikalnych³¹. Wyzwaniem dla państw jest ograniczenie emisji dwutlenku węgla do atmosfery i wykorzystanie alternatywnych źródeł energii: energii geotermalnej, energii słonecznej, energii wiatru czy też biomasy. Natomiast z wielką ostrożnością należy podchodzić do zagadnienia elektrowni wodnych, budowanych na zasadzie spiętrzania poziomu rzek za pomocą tamy. Oczywiście dla atmosfery taki sposób pozyskiwania energii jest ekologiczny, jednak należy zwrócić uwagę na skutki spiętrzania wody za pomocą wybudowanej zapory na ekosystem rzeki. Spowolnienie nurtu powoduje powolne zamieranie flory i fauny przez zmniejszającą się ilość tlenu w zbiorniku wodnym. Gatunki fauny mają w ten sposób zamkniętą drogę w kierunku źródła rzeki. Doświadczenia wielu lat pokazały, że korzyści z „darmowej” energii nie idą w parze z ochroną ekosystemu środowiska, na którym wybudowano elektrownie wodną.

Czy nasz kraj jest narażony na zagrożenia ekologiczne? Odpowiedź może być tylko jedna – TAK.

Polska jest krajem, który produkuje bardzo dużą ilość dwutlenku węgla. Według danych za 2014 rok emisja wyniosła 316,8 mln ton (8,2 tony na jednego

²⁹ E. Nowak (red.), *Zarządzanie kryzysowe z sytuacjach zagrożeń niemilitarnych*, Warszawa 2007, s. 16.

³⁰ Zjawisko podwyższenia temperatury planety powodowane obecnością gazów cieplarnianych w atmosferze, które mogą być jedną z przyczyn globalnego ocieplenia.

³¹ Katastrofy i zagrożenia we współczesnym świecie, Warszawa 2005, s. 76-80.

mieszkańca)³² Jednak należy zauważyć, że nie istnieją granice dla gazów cieplarnianych. Niemcy produkują rocznie około 798,6 mln ton gazów cieplarnianych i tylko od kierunku oraz siły wiatru zależy, czy nie dotrą one do granic naszego kraju.

Należy również zwrócić uwagę na zakłady przemysłu chemicznego, a także transport substancji chemicznych, bardzo niebezpiecznych dla środowiska. Wypadki, pożary lub celowe działanie człowieka może doprowadzić do katastrofy ekologicznej, skażić powietrze, wodę i glebę, co może skutkować nieurodzajem, a nawet śmiercią ludności cywilnej. Przykładem takiego zagrożenia może być katastrofa w Bhopalu, która wydarzyła się 3 grudnia 1984 w centrum miasta Bhopal w Indiach, w stanie Madhya Pradesh. Wskutek wypadku doszło do uwolnienia 40 ton izocyjanianu metylu w postaci gazu z fabryki pestycydów firmy Union Carbide. Według władz rządowych stanu Madhya Pradesh, w momencie katastrofy zmarło 3787 osób, a kilka tysięcy doznało trwałego uszczerbku na zdrowiu. Dane BBC mówią o około 3 tysiącach osób zmarłych w momencie katastrofy i 15 tysiącach, które umarły w wyniku powikłań po kontakcie z uwolnioną substancją. Według ocen organizacji Greenpeace zmarło 20 tysięcy osób.

Kolejnym zagrożeniem jest pozyskiwanie energii z syntezy jądrowej. O ile nasz kraj nie posiada elektrowni atomowej, o tyle w naszym najbliższym sąsiedztwie w odległości do ok. 310 km od granic znajduje się osiem czynnych elektrowni jądrowych o łącznej elektrycznej mocy zainstalowanej netto ok. 14 GWe³³. Ewentualna awaria którejkolwiek z nich, może mieć katastrofalne skutki dla ekologii naszego kraju, jak to miało miejsce w 1986 roku, kiedy doszło do poważnego pożaru w elektrowni atomowej w Czarnobylu (obecnie Ukraina). Opad radioaktywny, niesiony przez górne warstwy atmosfery, dotarł wówczas aż do Japonii, co pokazuje, że nie tylko elektrownie znajdujące się w najbliższym sąsiedztwie naszych granic stanowią zagrożenie dla kraju. Znaczącym czynnikiem mający wpływ na skażenie środowiska jest rozmiar awarii i jego skutki.

Następna kategoria zagrożeń niemilitarnych to zagrożenia epidemiczne dla zwierząt i człowieka. Początek nowego stulecia uświadomił nam to doskonale. W 2003 roku w Azji wykryto wirus H5N1 – tzw. ptasią grypę, która z czasem rozprzestrzeniła się na inne kontynenty. U ptaków wirus grypy nie wywołuje choroby, są one jedynie jego nosicielami, ponieważ wraz z kałem jest on wydalany do środowiska. Dzikie ptaki migrując rozprzestrzeniają chorobę po świecie. Gospodarze straty spowodowane pojawieniem się wirusa H5N1 przekroczyły wartość samych ptaków. Kosztowniejsze było wybicie chorych organizmów, unieszkodliwienie

³² Dla porównania Chiny – 9761,1 mln ton, co daje około 8 ton na jednego mieszkańca.

³³ <http://www.elektrownia-jadrowa.pl/Elektrownie-jadrowe-na-swiecie-i-wokol-Polski-1.html> [dostęp: 06.2016].

zwłok, dezynfekcja, wstrzymanie handlu drobiem. Największe straty ponoszą państwa, która są eksporterami produktów drobiarskich³⁴. Długotrwałe wstrzymanie eksportu przynosi ogromne straty, dlatego też poważnym wyzwaniem dla państw jest systematyczne prowadzenie przez specjalistów badań nadlatujących dzikich ptaków, co może zmniejszyć ryzyko zachorowań ptaków hodowlanych, a co za tym idzie może pozwolić uniknąć kosztów wybicia stad przez hodowców. W 2009 roku nadeszła kolejna fala grypy, tym razem tzw. świńskiej (AH1N1). Pierwsze przypadki zachorowań odnotowano w Meksyku, gdzie na ten właśnie wirus zmarło 780 osób, a kilkadziesiąt tysięcy zostało zarażonych. Epidemia szybko rozprzestrzeniła się na inne kraje Ameryki Północnej i Południowej, następnie obecność wirusa potwierdzono na wszystkich kontynentach. Największą liczbę ofiar odnotowano w Stanach Zjednoczonych – na AH1N1 zmarło tam aż 3900 osób³⁵. Wyzwaniem jest stworzenie szczepionek, które będą bronić organizm ludzki przed zarażeniami różnymi mutacjami wirusa grypy. Nie jesteśmy w stanie określić jakie nowe, zmutowane wirusy mogą się pojawić w przyszłości, ale ważne jest, aby w jak najkrótszym czasie stworzyć lek, który zatrzyma rozprzestrzenianie się choroby. Ważne jest też, by wspomóc finansowo państwa, których nie stać na zakup szczepionek. Należy też zwrócić uwagę na lobby firm farmaceutycznych, które za wszelką cenę próbują sprzedać, czasami nie do końca sprawdzony produkt, wykorzystując światową panikę wywołaną zagrożeniem nowym wirusem. Co więcej, w Stanach Zjednoczonych niedawno ujawniono, że masowe szczepienia są dziś kwestą polityczną, bo stanowią źródło ogromnych zysków dla korporacji farmaceutycznych, ich lobbyistów, przekupionych polityków, urzędników i establishmentu medycznego³⁶.

Czy jesteśmy narażeni na tego typu zagrożenia? Tak, gdyż w tym przypadku trudno zatrzymać jest rozprzestrzenianie się wirusów, szczególnie gdy są one przenoszone przez dziko żyjące ptaki. Oczywiście można zapobiegać zachorowaniom, stosując środki higieniczne, usuwając z diety drób i stosując szczepienia ochronne, o ile szczepionki są skuteczne, a ich skuteczność została potwierdzona.

Kolejnym zagrożeniem zewnętrznym jest żywność genetycznie modyfikowana. To żywność o sztucznie zmienionym kodzie genetycznym, utrwalana promieniowaniem jonizującym i przesadnie nawożona. Rośliny po modyfikacji genetycznej uodparniają się na suszę, zimno, szkodniki, wirusy, grzyby. Jak dotąd nie udowodniono szkodliwego wpływu tej żywności na organizm człowieka, ale nie wiadomo, czy negatywne zmiany, spowodowane jej spożyciem nie pojawią w przyszłości. Co

³⁴ Katastrofy i zagrożenia we współczesnym świecie, Warszawa 2005, s. 188.

³⁵ http://pl.wikipedia.org/wiki/Pandemia_grypy_A/H1N1_w_2009_roku [dostęp: 04.2016].

³⁶ <http://vaxtruth.org/2015/02/nbc-congress-poll/> [dostęp: 06.2016].

pewien czas ujawniane są niepokojące wyniki doświadczeń, które nie są akceptowane przez komisje instytutowe, kwestionuje je również lobby producenckie. Całe szczęście w Europie Zachodniej poszerza się grono przeciwników takich produktów. Utrwalanie żywności promieniowaniem jonizującym zabija drobnoustroje, niszczy także witaminy, a jego wpływ na organizm człowieka nie jest do końca znany. Sposób konserwacji wykorzystywany jest do opóźniania kiełkowania cebuli, ziemniaków, niszczenia drobnoustrojów i bakterii w kurczakach oraz niektórych gatunkach mięsa. Zwiększona dawka nawozu pozwala nawet o 40 proc. przyspieszyć wzrost roślin. Celem producenta jest uprawa dużych, pięknie wyglądających roślin. Wielkie koncerny produkujące artykuły spożywcze nie liczą się przy tym ze swoimi konsumentami i kierują się jedynie, chęcią zarobku³⁷. Dlatego też wyzwaniem jest stworzenie prawa, które zahamuje nadmierne użycie nawozów i modyfikacji genetycznych. Wzmoczone kontrole artykułów zniechęciłyby producentów, ze względu na obawę strat, przez niedopuszczenie produktu do sprzedaży.

Wojny, problem proliferacji broni masowego rażenia, terroryzm, to zagrożenia, które znamy już od dawna. Zagrożenie ociepleniem klimatu związane jest z działalnością człowieka. Optymistyczny jest fakt, iż poznaliśmy technologie wykorzystania źródeł odnawialnych, należy je obecnie wdrożyć. Jednocześnie z zaangażowanie wszystkich państw.

Podsumowanie

O ile zagrożenia militarne, w tym terrorystyczne odnoszą się głównie do bezpieczeństwa zewnętrznego, o tyle można odnieść wrażenie, że problem demograficzny odnosi się głównie do bezpieczeństwa wewnętrznego, ale w obecnym świecie (w związku z przynależnością państw do organizacji międzynarodowych), dotyczy również bezpieczeństwa zewnętrznego. Jeśli chodzi o zagrożenia epidemiczne to trzeba pamiętać, że nowe, zmodyfikowane wirusy od setek lat dziesiątkowały ludność. Ważne tutaj jest finansowanie badań naukowych, ale także racjonalne dzielenie się osiągnięciami nauki. Ostatnim problemem, jest zagrożenie niezdrową żywnością. Obecnie nie zostało udowodnione jak bardzo modyfikacja żywności szkodzi człowiekowi, ale doświadczenia przeprowadzone na zwierzętach ukazały, że jest to szkodliwe.

Przedstawione w artykule różnorodne zagrożenia z jakimi państwo będzie musiało się zmierzyć w najbliższej przyszłości będą zapewne coraz bardziej przy-

³⁷ Niezdrowa żywność, <http://www.wprost.pl/ar/?O=1123&pg=0>

bierały na sile, proporcjonalnie do tempa rozwoju naszej cywilizacji – poczynając od zagrożeń militarnych, przez ekologiczne, społeczne, epidemiczne a kończąc na żywnościowych. Oczywiście przedstawione zostały tu tylko wybrane zagrożenia z każdej kategorii, aby ukazać jak wiele ich czyha na współczesne społeczeństwa i państwa. Ważne jest by w zwalczaniu tych zagrożeń państwa oraz organizacje międzynarodowe współdziałały ze sobą na jak najwyższym szczeblu, tak, aby pozwoliły rozwiązać powyższe problemy w wymiarze globalnym.

Bibliografia

1. Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2013.
2. Denning D.E., *Cyberwarriors, Activists and Terrorists Turn to Cyberspace*, „Harvard International Review” 2000, nr 2, t. XXIII.
3. Ganor B., Defining Terrorism: Is One Man’s Terrorist Another Man’s Freedom fighter?
4. Green J., *The Myth of Cyberterrorism*, <http://www.washingtonmonthly.com/features/2001/0211.green.html> (dostęp: 12.2012).
5. Gizicki W., *Polityczne uwarunkowania bezpieczeństwa europejskiego*.
6. Jakubczak R., *Obrona Narodowa w tworzeniu bezpieczeństwa Polski w XXI wieku*.
7. Katastrofy i zagrożenia we współczesnym świecie, Warszawa 2005.
8. Kitler W., *Bezpieczeństwo Narodowe RP*, AON, Warszawa 2011.
9. Komunikat Syryjskiego Obserwatorium Praw Człowieka z 15.03.2016.
10. Konflikty współczesnego świata, Warszawa 2008.
11. Korycki S., *System bezpieczeństwa Polski*, Warszawa 1994.
12. Krajowy Plan Zarządzania Kryzysowego 2013/2015, Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, 2013.
13. Nowak E., *Zarządzanie kryzysowe z sytuacjach zagrożeń niemilitarnych*, Warszawa 2007.
14. Strategia Bezpieczeństwa Narodowego 2014 r.
15. Szubart K., *Wojna z Kalifatem II*, Warszawa 2015.
16. *Tablice historyczne*, praca zbiorowa pod red. Witolda Mizerskiego, Warszawa 2004.
17. Wojciechowski S., Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego 1/09.
18. Żurakowski M., Kazienko P., *Zastosowanie sieci Bayesa w wykrywaniu ataków DoS*, Politechnika Warszawska, 2004.

Źródła internetowe

1. <http://www.unic.un.org.pl/>, wg danych Ośrodka Informacji ONZ w Warszawie.
2. <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/terroryzm;3986796.html>
3. <http://www.ict.org.il/var/119/17070-Def%20Terrorism%20by%20Dr.%20Boaz%20Ganor.pdf>

4. <http://www.vocativ.com/264640/isis-hackers-sharpen-skills-used-for-cyber-terror-in-secret>
5. <http://www.nettg.pl/news/109546/paliwa-to-juz-bylo-czyli-benzyna-z-wegla> [dostęp: 4.2016].
6. <http://www.elektrownia-jadrowa.pl/Elektrownie-jadrowe-na-swiecie-i-wokol-Polski-1.html> [dostęp: 06.2016].
7. http://pl.wikipedia.org/wiki/Pandemia_grypy_A/H1N1_w_2009_roku [dostęp: 04.2016].
8. <http://vaxtruth.org/2015/02/nbc-congress-poll/> [dostęp: 06.2016].
9. Wywiad z premier Beatą Szydło w TV Superstacja, Warszawa 2016.

Keywords: *external military threats, external non-military threats, weapon of mass destruction, war, terrorism, cyberterrorism, migration, demography, economy, epidemy, GM food*

SUMMARY

The theme of my article is “Prediction challenges and external threats for Polish in the XXI century”. The aim of this article is to present selected military and non-military threats and give the answer to the question: If they threaten the security of the country, and if so to what extent? The paper is divided into two main parts. The first part describes selected of external military threats, such as war, weapon of mass destruction and terrorism. The second parts of the article are showed of external non-military threats – condition of nation economy, migration, demography, ecology, risk of epidemic and GM food. At the end of this paper there is a summary, which indicates what should be done to avoid above threats.